

جرم‌شناسی

مؤلف: دکتر ابراهیم رجبی تاج‌امیر
(عضو هیئت علم‌های دانشگاه علوم انتظامی امین)

دانشگاه علوم انتظامی امین

۱۳۹۸

جرم‌شناسی

انتشارات دانشگاه
علوم انتظامی امین

مؤلف: دکتر ابراهیم رجیبی تاج‌امیر

ناظر علمی: دکتر رضا بیرانوند

آماده‌سازی کتاب: مؤسسه فرهنگ و اندیشه ماهیار ایرانیان

چاپ یکم: بهار ۱۳۹۸

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۳۵۰۰۰ ریال

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: چاپ و طرح امروز

نشانی: تهران، ابتدای بزرگراه شهید خرازی، خیابان شهید جدی اردبیلی،

دانشگاه علوم انتظامی امین. تلفن: ۴۸۹۳۱۲۹۳

حق‌تألیف چاپ و انتشار بدون مجوز از ناشر پیگرد قانونی دارد.

سرشناسه: رجیبی تاج، ا.، خیم، ۱۳۵

عنوان و نام پدیدآور: جرم‌شناسی -- مع تحصیلی کارشناسی و کارشناسی ارشد نویسنده ابراهیم رجیبی تاج‌امیر؛ ناظر علمی رضا بیرانوند؛ ویراستار حمید ثقفی؛ [برای] معاونت تربیت و آموزش دانشگاه علوم انتظامی امین.

مشخصات نشر: تهران: دانشگاه علوم انتظامی امین، ۱۳۹۷.

مشخصات ظاهری: ۲۱۱ ص. شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۳۳-۳۶۰-۸

وضعیت فهرست نویسی: فیاپا یادداشت. شابک: a.

موضوع: جرم‌شناسی -- راهنمای آموزشی (عالی)

موضوع: Criminology -- Study and teaching (Higher)

موضوع: جرم‌شناسی -- پرسش‌ها و پاسخ‌ها (عالی)

موضوع: Criminology -- Questions and answers (Higher)

شناسه افزوده: دانشگاه علوم انتظامی امین شناسه افزوده: Amin Police University

شناسه افزوده: دانشگاه علوم انتظامی امین. معاونت تربیت و آموزش

رده بندی کنگره: ۱۳۹۷ ۳۲۳/ف/ HV۶۰۲۶ رده بندی دیویی: ۰۷۶/۳۶۴

شماره کتابشناسی ملی: ۵۵۱۹۰۲۰

سخن‌ناشر

سرعت شتابان علم و فناوری همراه با گسترش روزافزون آن به خصوص علوم و فنون مرتبط با دانش پلیسی و به تبع آن، واگذاری مأموریت‌ها و وظایف جدید به افسران پلیس، ما را بر آن می‌دارد برای همراهی با کاروان رشد و توسعه، با نگاه نوین و عالمانه به این مقوله نگریسته و در این رهگذر از اندوخته‌های علمی اندیشمندان و صاحب‌نظران بهره‌مند شویم.

در قرن حاضر که عصر دانایی و اصالت دانش می‌باشد، حوزه علوم تخصصی پلیس توانسته است به تناسب نیازهای فراوان بشری و از آنجمله توقعات و انتظارات انسانی، گام‌های اساسی برداشته و به پیشرفت‌های زیادی نائل آید. دانش پلیسی، علمی است که به عنوان تنها مؤسسه آموزش عالی تربیت افسران پلیس در نظام مقدس جمهوری اسلامی همچون مرکز ثقل دانش، بینش و مهارت در علوم پلیسی با دارا بودن دانشکده‌های تخصصی مربوط، وظایف آموزشی و تربیتی افسران متخصص را برعهده دارد.

این دانشگاه علاوه بر بهره‌گیری از دانش مدرن در دنیا، به تناسب و اقتضای بومی، با استفاده از نظرات حوزه‌های تخصصی پلیس، دست به تولید دانش و آموختن و تألیف منابع آموزشی مورد نیاز، خلأهای علمی خود را پوشش می‌دهد.

دانشگاه علوم انتظامی امین با تقویت ادبیات و دانش انتظامی، رشد و توسعه آموزش دانشجویان رشته‌های تخصصی را فراهم کرده است تا پاسخگوی نیازها و نیازهای روزافزون جامعه در حوزه علوم پلیسی باشد. کتابی که پیش روی شما خواننده گرامی قرار دارد، حاصل سنجیده‌بوده و به دانشجویان عزیز دانشگاه علوم انتظامی امین، همکاران، اندیشمندان و علاقه‌مندان تقدیم می‌شود و انتظار می‌رود که با ارائه نظرات اصلاحی خود معاونت تربیت و آموزش دانشگاه را در راستای ارتقاء کیفی کتاب یاری کنند. امید است این مجموعه بتواند ضمن پاسخگویی به پرسش‌های اساسی، در پیشبرد حد و مرز دانش موجود در زمینه جرم‌شناسی مؤثر افتد و سطح آگاهی و دانش پلیس، افراد و گروه‌های ذی‌ربط جامعه را ارتقا بخشد و راه را برای پژوهش‌های گسترده‌تر و عمیق‌تر هموار سازد.

نگارنده در پایان بر خود فرض می‌داند از استاد گران‌قدر و صاحب‌فضل، جناب آقای دکتر علی حسین نجفی ابرندآبادی، به دلیل راهنمایی‌های ارزنده و همچنین در اختیار قرار دادن منابع ارزشمندشان در نگارش این تألیف، تقدیر و تشکر به عمل آورد.

فهرست

فصل اول: مبانی و کلیات

اهداف آموزشی.....	۱۵
مقدمه.....	۱۵
مبحث اول: مفهوم، موضوع، اهداف دانش جرم‌شناسی.....	۲۳
گفتار اول: مفهوم علم جرم‌شناسی.....	۲۳
الف) ویژگی‌های علم جرم‌شناسی.....	۲۵
ب) تاریخچه دانش جرم‌شناسی (۱) جرم‌شناسی، فلسفی تا جرم‌شناسی علمی).....	۲۵
ج) رابطه دانش جرم‌شناسی با سایر علوم و دیدگاه آن در میان علوم جنایی.....	۲۶
۱. رابطه جرم‌شناسی با علوم جرم‌یابی یا پلیس علم.....	۲۶
۲. رابطه جرم‌شناسی با علم اداره زندان‌ها.....	۲۷
۳. رابطه جرم‌شناسی با حقوق کیفری.....	۲۸
۳-۱. قانون‌گرایی یا رعایت اصول قانونی.....	۲۸
۳-۲. حقوق کیفری و آزادی‌های فردی.....	۲۹
۳-۳. کارایی سرکوب.....	۲۹
۴. رابطه جرم‌شناسی با سیاست جنایی.....	۳۰
گفتار دوم: پدیده‌های مرتبط با بزهکاری.....	۳۴
الف) عوامل بیرونی یا محیطی بزهکاری.....	۳۷
ب) عوامل درونی یا شخصی بزهکاری.....	۴۱
۱. جنسیت.....	۴۱

۲. سن ۴۳
- مبحث دوم: شاخه‌های علم جرم‌شناسی ۴۵
- گفتار اول: جرم‌شناسی نظری ۴۵
- گفتار دوم: جرم‌شناسی تخصصی ۴۶
- الف) زیست‌شناسی جنایی ۴۶
- ب) روان‌شناسی جنایی ۴۶
- ج) جامعه‌شناسی جنایی ۴۷
- گفتار سوم: جرم‌شناسی عمومی ۴۸
- گفتار چهارم: ۴۸
- الف) جرم‌شناسی حقوقی (انتقادی) ۵۰
- ب) جرم‌شناسی بالین ۵۰
- ج) جرم‌شناسی پیشگیری ۵۱
- مبحث سوم: جرم‌شناسی و انتشار آسمانی ۵۳
- گفتار اول: مرحله قانون‌گذاری ۵۴
- گفتار دوم: مرحله پلیس ۵۵
- گفتار سوم: مرحله اجرای مجازات ۵۶
- الف) جرم‌شناسی برچسب‌زنی ۵۷
- ب) جرم‌شناسی رادیکال ۵۷
- ج) جرم‌شناسی بزه‌دیده‌شناسی ۵۷
- سوالات پایان فصل ۵۸

فصل دوم: مفهوم پیشگیری و انواع آن

- اهداف آموزشی ۶۱
- مبحث اول: مفهوم پیشگیری ۶۲

۶۶	مبحث دوم: انواع تدابیر پیشگیرانه
۶۶	گفتار اول: پیشگیری کنشی و واکنشی
۶۶	الف) پیشگیری کنشی
۶۶	ب) پیشگیری واکنشی
۶۶	گفتار دوم: پیشگیری اجتماعی و وضعی
۶۷	سؤالات پایان فصل

فصل سوم: جرم‌شناسی پیشگیری

۷۱	اهداف آموزشی
۷۲	مبحث اول: نقش پلیس در پیشگیری شهروندمدار از جرم
۷۸	گفتار اول: پلیس شهروندمدار و پیشگیری اجتماعی
۸۲	الف) پیشگیری جامعه‌مدار یا محلی
۸۷	ب) پیشگیری زودرس یا رشدمدار
۹۲	گفتار دوم: پلیس شهروندمدار و پیشگیری وضعی
۹۸	فنون بیست‌وپنج‌گانه پیشگیری وضعی
۱۰۱	سوءبرداشت‌های هفت‌گانه پیشگیری وضعی از جرم
۱۰۲	مبحث دوم: سنجش کارنامه پیشگیری
۱۰۳	مبحث سوم: پیشگیری براساس الگوی پزشکی
۱۰۶	سؤالات پایان فصل

فصل چهارم: جرم‌شناسی فضای سایبر (رایانه‌ای)

۱۰۹	اهداف آموزشی
۱۱۴	مبحث اول: روان‌شناسی اینترنت
۱۱۶	گفتار اول: اینترنت و سلطه فرهنگی
۱۱۸	گفتار دوم: اینترنت و پیامدهای منفی آن بر سلامت و رفتار انسان‌ها

۱۱۸.....	الف) افسردگی و انزوای اجتماعی
۱۱۹.....	ب) هرزه‌نگاری و تحریک جنسی
۱۲۱.....	مبحث دوم: بازسازی زدایی در اینترنت
۱۲۱.....	گفتار اول: خلوت اینترنت و انحراف‌های اخلاقی
۱۲۲.....	گفتار دوم: اعتیاد به اینترنت
۱۲۳.....	گفتار سوم: تأثیر اینترنت بر بزهکاری
۱۲۴.....	گفتار چهارم: تأثیر اینترنت بر بزه‌دیدگی
۱۲۸.....	سوالات پایان فصل

فصل پنجم: بزه‌دیدشناسی

۱۳۱.....	اهداف آموزشی
۱۳۵.....	مبحث اول: درمانگاه بزه‌دیده
۱۳۶.....	گفتار اول: حالت خطرناک
۱۳۷.....	گفتار دوم: انواع بزه‌دیدگی
۱۳۷.....	الف) بزه‌دیدگی مستقیم (نخستین) و مستقیم (دومین)
۱۳۷.....	ب) بزه‌دیدگی دوباره و مکرر
۱۳۸.....	ج) بزه‌دیدگی فردی و گروهی
۱۳۸.....	د) طبقه‌بندی بزه‌دیدگان از دیدگاه عزت فتاح
۱۳۹.....	گفتار سوم: عوامل بزه‌دیدگی
۱۴۰.....	گفتار چهارم: انواع حمایت از بزه‌دیده
۱۴۲.....	گفتار پنجم: سهم درمانگاه بزه‌دیده در الگوهای حمایتی
۱۴۵.....	مبحث دوم: پلیس، کنشگر درمانگاه بزه‌دیده
۱۴۶.....	گفتار اول: پلیس و پیشگیری وضعی
۱۴۶.....	الف) پیشگیری وضعی

۱۴۷	ب) تفاوت پیشگیری وضعی و فنی
۱۴۷	گفتار دوم: پلیس و پیشگیری اجتماعی
۱۴۸	الف) در دسترس بودن پلیس
۱۵۰	ب) مداخله در بحران پس از بزه دیدگی
۱۵۰	ج) مشاوره
۱۵۱	د) مشارکت بزه دیده در فرایند عدالت
۱۵۱	ه) آموزش همگانی
۱۵۳	سؤالات پایان فصل

فصل ششم: روش تحقیق در جرم‌شناسی

۱۵۷	اهداف آموزشی
۱۵۸	مبحث اول: روش کمی (آمار جنایی)
۱۶۱	گفتار اول: اهمیت و ضرورت آمار جنایی
۱۶۱	الف) نقش آمار جنایی در کنترل جرم
۱۶۲	ب) آمارهای جنایی و توصیف جرم
۱۶۲	۱. توصیف براساس ویژگی بزه‌کار
۱۶۲	۲. توصیف براساس ویژگی بزه دیده
۱۶۳	۳. توصیف براساس ویژگی جرم
۱۶۴	گفتار دوم: انواع آمارهای جنایی
۱۶۵	الف) آمارهای جنایی براساس منبع
۱۶۶	ب) آمارهای جنایی در نظام عدالت کیفری
۱۶۶	۱. آمار ظاهری یا پلیسی
۱۶۹	۲. آمار احکام محکومیت‌های معرف بزه‌کاری قضایی یا قانونی
۱۶۹	۳. آمار جمعیت زندان‌ها

۱۷۲	گفتار سوم: بازنگری در آمار جنایی
۱۷۲	(الف) بررسی صحت اطلاعات
۱۷۳	(ب) بررسی جامعیت اطلاعات
۱۷۳	(ج) سهولت دسترسی به اطلاعات
۱۷۴	(د) ارزیابی اطلاعات
۱۷۴	گفتار چهارم: تبیین آمارهای جنایی
۱۷۴	(الف) تعیین نرخ جرم
۱۷۷	(ب) تعیین شدت جرم
۱۷۸	مبحث ۵م: تبیین های کیفی
۱۷۸	گفتار اول: روش بررسی
۱۷۹	گفتار دوم: روش طولی
۱۷۹	سؤالات پایان فصل

فصل هفتم: پلیس و عدالت ترمیمی

۱۸۳	اهداف آموزشی
۱۸۴	گفتار اول: دلایل انتخاب موضوع عدالت ترمیمی و اهمیت آن
۱۸۷	گفتار دوم: ارکان عدالت ترمیمی
۱۸۸	گفتار سوم: اشکال عدالت ترمیمی
۱۹۰	گفتار چهارم: اصول عدالت ترمیمی
۱۹۰	گفتار پنجم: پلیس ترمیمی
۱۹۶	گفتار ششم: میانجیگری
۲۰۳	سؤالات آزمون پایان فصل
۲۰۷	منابع فارسی
۲۱۵	منابع انگلیسی